

Contra el desencís

Es pot innovar en els mecanismes democràtics i recuperar la il·lusió per la política? La Fundació Jaume Bofill, la UAB i la Diputació de Barcelona demostren que sí impulsant la participació a través d'una experiència singular: els Consells Ciutadans.

Pocs conceptes han tingut un ventall tan ampli de significacions al llarg de la història com la democràcia. Sota la seva bandera, s'hi han col·locat els defensors d'idees ben diverses i a vegades fins i tot contraposades. Però aquesta aparent debilitat ha estat la seva força: com a sistema de govern té la virtut de ser capaç d'evolucionar i de readaptar-se contínuament. Més enllà dels tecnicismes, la democràcia ens remet a la idea que el poder no s'allunya del poble i que, en un grau menor o major, els membres de la societat tenim l'oportunitat de participar en la presa de decisions que ens afecten.

Consells ciutadans. Les crítiques a la democràcia són moltes —no podia pas ser d'una altra manera—, però són poques les propostes concretes per a millorar-ne el funcionament. Els Consells Ciutadans

en són una. Es tracta d'un mecanisme de participació ciutadana en la presa de decisions públiques a escala comarcal o local. A Catalunya, fins ara, hi ha hagut dues experiències locals, una a Sant Quirze del Vallès (abril del 1997) i una altra a Rubí (juny del 1997).

Els Consells Ciutadans impliquen un grup de ciutadans en debats de qüestions que depenen de les institucions. Aquests grups reflexionen i discuteixen sobre una qüestió d'interès públic i el resultat de les seves deliberacions és un dictamen que no és jurídicament vinculant per a les institucions, però sí moralment. Els Consells Ciutadans no pretenen qüestionar la legitimitat de les institucions que finalment prendran les decisions, sinó que actuen de complement en el procés de discussió pública. En el cas de Rubí, el punt de debat va ser l'ús d'uns terrenys de 20.000 m² al centre de

la població, i a Sant Quirze, el pla general d'urbanisme de la vila.

Els participants són elegits a l'atzar entre la població adulta —a partir dels setze anys— del cens municipal. Aquesta tria garanteix pluralitat d'opinions i d'interessos i evita la parcialitat dels participants. L'experiència no és gaire diferent de formar part d'un jurat popular, llevat que no es tracta d'impartir justícia. El cost que suposa al participant el fet d'abandonar la feina habitual (entre tres dies i cinc) per formar part del Consell és compensat amb una retribució econòmica que oscil·la entre les 5.000 i les 10.000 pessetes. Aquests pagaments constitueixen el gruix del cost total dels Consells, que en el cas de Rubí va vorejar els quatre milions de pessetes. Un element de crítica als Consells és precisament aquest, però moltes vegades no tenim en compte que el fet de no resoldre certs conflictes pot

implicar costos econòmics i fins i tot socials que poden ser més alts, considerats en conjunt.

Com funcionen? Els Consells Ciutadans no tenen una norma rígida de funcionament, si bé cal distingir una primera fase d'informació i debat i una segona fase en què els membres del Consell s'han de pronunciar i emetre dictamen.

En el cas de Rubí es van formar tres grups de vint-i-cinc persones que, en algunes discussions concretes, es van convertir en subgrups més petits encara, d'unes cinc persones. En aquesta primera fase és interessant de treballar en grups petits perquè s'eviten els perills de la dominació o del lideratge que podrien condicionar el criteri dels participants. Aquests fan una mena "d'immersió temàtica", consistent a disposar de dades i a escoltar opinions d'experts sobre el tema en qüestió. Els membres del Consell tenen el dret de reclamar informació i opinions addicionals en cas que les considerin necessàries per a arribar a un coixement més profund.

En la segona fase, és l'individu qui pren el protagonisme. Cada membre ha de fer un dictamen personal responent a un qüestionari. A partir de les dades recollides s'elabora l'informe final. Tot el procediment és conduït per un equip d'experts extern, que actua de la manera menys intervencionista possible. L'equip ha de garantir un tractament professional en la selecció dels participants, en les dinàmiques de grup i en l'elaboració del qüestionari i de l'informe final o dictamen del Consell.

A Rubí, el resultat final expressa molt clarament que tots els participants són favorables a incloure una zona verda al cèntric solar. Els equipaments que desporten més adhesions després d'aquest són: un aparcament en combinació amb els Ferrocarrils de la Generalitat (*park and ride*), una estació d'autobusos i locals d'oci. Ara, els usos que desperten més recel són una benzineria, un centre comercial, un centre universitari i un pavelló multiusos. Cal recordar que el centre comercial havia estat una de les primeres propostes per a la zona.

Els participants en l'experiència manifesten també que els antics terrenys de la Unió Esportiva Rubí són importants per al municipi, però que no són la única prioritat. En aquest sentit, assenyalen que és important de tirar endavant el projecte sense retallar les partides per altres

Obrir-se camí

Els Consells Ciutadans són una novetat a Catalunya, però en alguns països ja fa temps que funcionen, amb noms i mecanismes diferents. Van néixer a Alemanya fa vint-i-cinc anys, impulsats per la Universitat de Wuppertal. Als EUA i a la Gran Bretanya també n'hi ha hagut experiències diverses, promogudes pel Jefferson Center i l'Institute for Public Policy Research. Aquests darrers anys els Consells han arribat a Suïssa, Àustria, al Japó i al País Basc. Els temes tractats també varien segons els països, però a nivell general són molt diversos: planificació urbana, habitatge, transports, energia, medi, noves tecnologies, drogues o televisió.

Sense ser una solució definitiva al

problema de la participació ciutadana, el mecanisme dels Consells permet de combinar elements percebuts sovint com a incompatibles, com són informació i coneixements tècnics; confluència d'interessos socials i particulars; experiència personal, debat i "sentit comú" dels participants.

Els Consells Ciutadans suposen, abans de posar-se en funcionament, un consens previ entre totes les parts afectades quant al procediment i a l'acceptació del dictamen resultant. Els dictàmens no tenen encara l'estatut legal que té, per exemple, el resultat d'un referèndum, però s'ha observat que, si més no a Europa, solen traduir-se en polítiques que acaben duent-se a terme.

ARXIU / JOAN CELIA

iniciatives o augmentar la pressió fiscal. L'alcalde de la població es va comprometre públicament a desenvolupar el resultat del dictamen.

Recuperar la il·lusió. La idea de posar en marxa els Consells Ciutadans a Catalunya parteix de la Fundació Jaume Bofill; del Departament de Ciència Política i Dret Públic de la Universitat Autònoma de Barcelona, amb el suport de la Diputació de Barcelona. Segons Jordi Sàn-

chez, adjunt a la direcció de la Fundació i professor en aquest departament de la UAB, hom parteix de la constatació de dos problemes que afecten la democràcia. "Primerament, la participació és gairebé inexistent, més enllà de les eleccions i, segonament, molts mecanismes participatius queden supeditats als interessos de grups particulars i la majoria silenciosa en resta al marge".

Els impulsors dels Consells Ciutadans són conscients que aquests no són la panacea per a totes les imperfeccions que el sistema democràtic mostra. En aquest sentit, Jordi Sànchez vol subratllar el problema de sobrevalorar les manifestacions dels Consells i el fet que potser no són "prou representatius". Però, malgrat això, es mostra convençut que aquest tipus d'experiències permeten de recuperar la confiança i la il·lusió, "tant en la política com en la democràcia", a una opinió pública sovint descontenta de les institucions sense conèixer-ne en detall la tasca. Jordi Sànchez afirma que n'és un dels motius que els qui hi participen s'adonen que prendre decisions no és tan fàcil com sembla, si han de fer-ho ells mateixos.

Després de Rubí i Sant Quirze del Vallès, la Fundació Jaume Bofill (Telèfon 93/ 458 87 00) té previst de finançar algunes experiències més en la línia de la innovació democràtica durant el 1998.